

Afs. Horsens Museum
Sundvej 1A, 8700 Horsens

Sagsnr. 19.03.00-P20-91-19
Dato: 20.03.2023

Horsens Kommune
Rådhusstorvet 4
8700 Horsens

J-nr.: HOM 3615

Vedr. projektændring, Vestbirkprojektet

Museets bemærkninger til projektændringer etape 2 i henhold til dokument modtaget fra Horsens Kommune d. 19/9 2022. Oplysninger om projektet er endvidere tilgået museet i mail d. 14/9 2022 samt på møde d. 11/11 2022.

Museet forholdt sig i august 2021 til hele projektet i dets oprindelige form. Bemærkningerne omfattede både arkæologi og nyere tid. Der gøres opmærksom på, at det tidligere høringssvar stadig er gældende for de dele af projektet, der ikke er ændret. Der gøres særligt opmærksom på passager vedrørende:

- Generelt om fortidsminder, s. 1
- Fredede fortidsminder, s. 1
- Værdifuldt kulturmiljø, s. 2
- Vandstandssænkning i tilstødende områder, herunder Porskær Mose, s. 4

Oversigt over registrerede fortidsminder i området. Kort © SDFI.

1. Kanooptag ved Bredvad Mølle samt kanopassage til Bredvad Sø

Det tidligere projekterede kanooptag på sydsiden af Bredvadmøllevej flyttes efter ønske fra lodsejer om på nordsiden af vejen. Kanoelevatoren erstattes af en traditionel kanosliske.

Museet påskønner, at kanooptaget flyttes til nordsiden af vejen og dermed længere væk fra Bredvad Mølle. Området er stadig nær møllen og flere historiske vejlag fremgår af Original 1-kortene for Naldal og Træden Ejerlav. I projektarealet kan der således være strukturer fra historisk tid med tilknytning til møllen. Desuden vil flere perioder af oldtiden kunne være repræsenteret i området.

Der er risiko for at påtræffe fortidsminder ved anlægsarbejde. Museet anbefaler, at alle gravearbejder overvåges arkæologisk.

2. Sediment i Bredvad sø – tungmetaller og afværg – omlægning af Gudenå

Tungmetaller og afværg

Ingen bemærkninger

Omlægning af Gudenåen

Den midlertidige dæmning opbygges med materiale fra søbredden. Materialet lægges tilbage ved projektafslutning. Omlægningen forudsætter en del rydninger langs sø-bredden.

Endvidere er oplyst, at materialet tages fra søbredden og bunden af søen, hvor åen midlertidigt skal ligge. Andel af bredzonen vil variere efter lokale forhold og lodsejerønsker. Det nye midlertidige åløb graves i både sediment og oprindeligt terræn.

Museet har besøgt søbredden, og det er vurderingen, at der på de flade dele af strækningen er en risiko for at påtræffe fortidsminder ved gravearbejder i bredden, mens strækninger med en skræntagtig karakter ikke vurderes som kritiske. Se kort nedenfor, hvor røde strækninger markerer bredzone med risiko for at påtræffe fortidsminder.

Museet anbefaler en arkæologisk overvågning af dele af de gravearbejder, der beskrives under punktet – svarende til omtrent halvdelen af strækningen.

Der vil være risiko for at påtræffe fortidsminder ved opgravning til det midlertidige å-løb. Vurderingen er taget med forbehold for kendskabet til gravedybde og sedimentering i søen. En konkret vurdering kan foretages på baggrund af koteopmålingen for oprindeligt terræn og sedimentering i søen.

Museet anbefaler en arkæologisk overvågning af dele af de gravearbejder, der udgør en risiko for skjulte fortidsminder.

Røde strækninger markerer bredzone med risiko for at påtræffe fortidsminder.
©SDFI.

3. Sikring mod overløb

Ingen bemærkninger

4. Opbygning af permanent dæmning og håndtering af sediment

Materiale fra spærredæmning

Der henvises til museets generelle anbefalinger til fjernelse af nyere tids strukturer i det tidligere fremsendte høringsvar.

Materiale fra det aflejrede sand i Bredvad Sø

Museet gør opmærksom på, at der under de aflejrede sedimenter i søen er en risiko for i hele området at påtræffe væsentlige fortidsminder. Hvis der alene arbejdes i de aflejrede sedimenter og der i forbindelse med kørsel ikke sker tryk-skader på de underliggende jordlag har museet ingen bemærkninger. Kan tryk-skader og jordarbejder under de aflejrede sedimenter ikke undgås, bør der ske en arkæologisk overvågning af arbejdet.

Der bør være et særligt fokus på et område midt i den nuværende sø, hvor matrikulære forhold kan tyde på, at der måske kan have været en ældre mølle. Herunder er der indsat kort fra det tidligere fremsendte høringsvar.

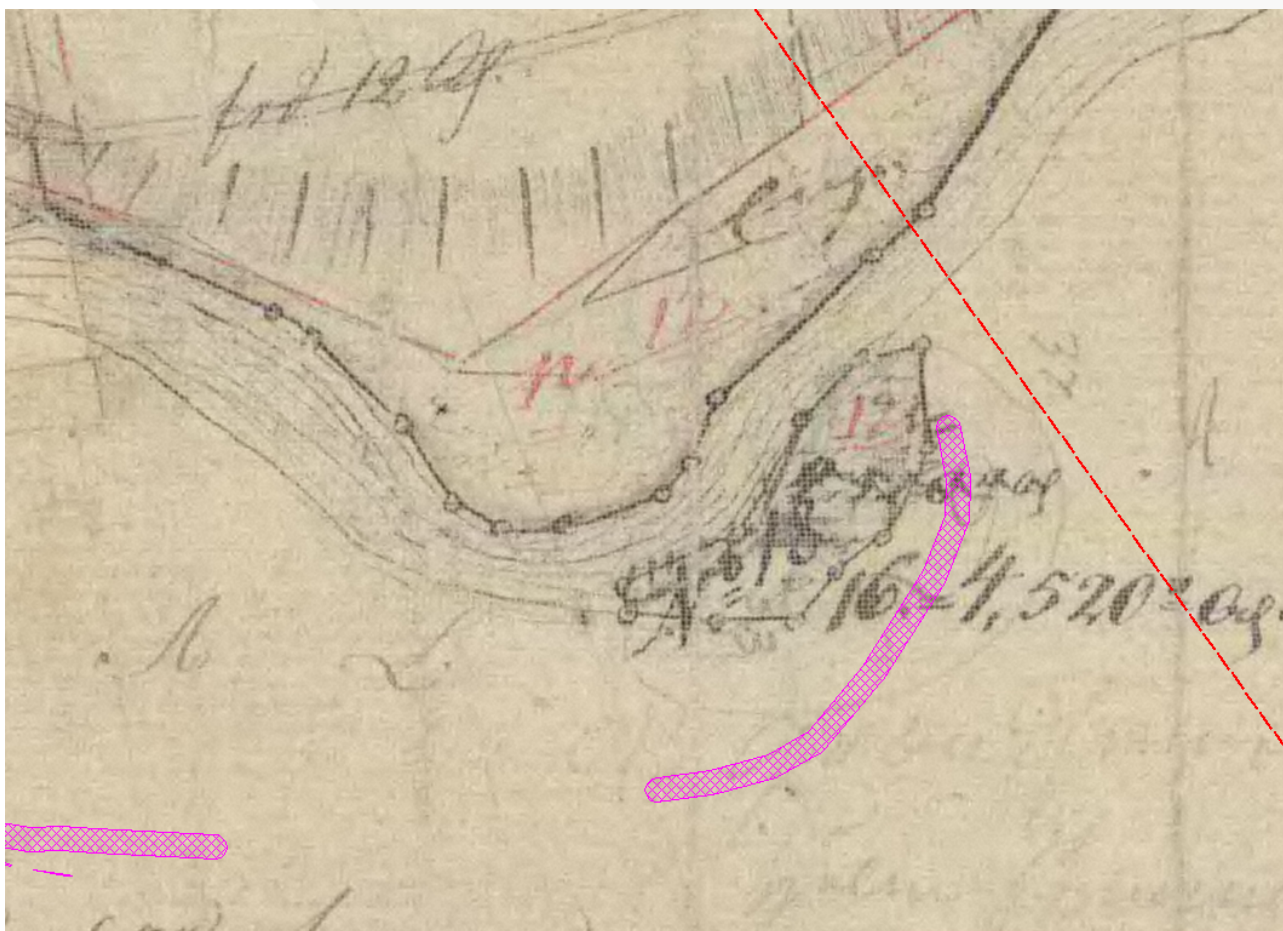

Naldalmark

Figur 4 Ved Naldalmark findes nogle lidt specielle matrikulære forhold i det tidlige 1800-tal. Et mindre areal syd (til højre) for Gudenåen, synes at tilhøre Bredvad Mølle, gård nr. 18 i Træden By. Overstregninger vidner imidlertid om, at der på dette tidspunkt sker om matrikulering. Der bør her være en opmærksomhed på, at matrikuleringen kan afspejle langt ældre forhold. Der er ikke en entydig forklaring på forholdene. Det bør imidlertid overvejes, hvorvidt der kan have ligget en mølle på stedet.

Bemærk at O1-kortet har en anden orientering og der er en forskydning. Den lille skravering angiver den kommende kanosejlrende. O1-kort Naldal Ejerlav.

Figur 5 Samme sted på Original 1-kortet for Træden By.

Bemærk at O1-kortet har en anden orientering og der er en forskydning. Den lille skravering angiver den kommende kanosejlrende. O1-kort Naldal Ejerlav.

På møde d. 11/11 2022 blev oplyst, det nye permanente å-løb naturligt skal finde sit nye løb.

5. Stenstryget ved Vestbirk kraftværk

Nuværende forhold

Ingen bemærkninger

Forslag til udligning af fald

På mødet d. 11/11 2022 blev oplyst, at der oprenses til eksisterende bund. Der arbejdes på køreplader. Den vestlige del gennem fredskov er endnu ikke afklaret. Der omlægges 10 kV i eksisterende tracé.

På historiske kort ses på denne strækning af Gudenåen et vad, en bemærkelsesværdig matrikulering samt stednavne, der indikerer særlige forhold på dette sted.

Museet anbefaler en arkæologisk overvågning af gravearbejder i dette område.

Ændringer ved kraftværket

På mødet d. 11/11 2022 blev oplyst, at vandstanden ikke stiger 2 meter, som det oplyses i projektændringen. Museet afventer en beskrivelse af specificering af vandstandsstigningen ved Vestbirk Vandkraftværk.

6. Øvrige arbejder
Ingen bemærkninger

7. Geotekniske undersøgelser samt afværge
Ingen bemærkninger

8. Omlægning af spildevandsledning ved Bredvad sø
I mail d. 5/10 2022 oplyses, at ledningen som udgangspunkt lægges i samme tracé, bare dybere. Såfremt dette er tilfældet har museet ingen bemærkninger. Hvis ovenstående ændres skal museet orienteres med henblik på ny vurdering af delprojektet.

Med venlig hilsen

Frederik Callesen
Museumsinspektør
musfc@horsens.dk

Lone Seeberg
Afdelingsleder, Arkæolog
muslsj@horsens.dk

Horsens Kommune

Børn Unge og Kultur
Museum Horsens, Arkæologisk Afdeling
Fussingsvej 8
8700 Horsens